

SZAKDOLGOZAT

Gazdik Flóra Nikoletta

2024



Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus¹

Neveléstudományi Intézet

óvodapedagógus alapképzési szak

Erdei Óvodák - A természet kapujában

Belső konzulens: Bencéné dr. Fekete Anikó
Andrea
egyetemi docens

Belső konzulens
intézete/tanszéke: Neveléstudományi Intézet,
Gyermeknevelési Tanszék

Készítette: Gazdik Flóra Nikoletta

Neptun kód, tagozat: D65BPK, nappali

Kaposvári Campus

2024

¹ Képzési helyek: Budai Campus, Georgikon Campus, Gödöllői Campus, Szent István Campus

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés és célkitűzések.....	4
2. Szakirodalmi áttekintés	5
2.1. Outdoor pedagógia	5
2.2. Élménypedagógia.....	6
2.3. Óvodai környezeti nevelés	6
2.4. 20. századi környezeti nevelés és az ÓNOAP	7
2.5. Napjainkban.....	8
2.6. Táborszervezés.....	8
2.7. Erdőpedagógia és az erdei óvoda	9
3. Alkalmazott módszerek	11
3.1. Interjúk elemzése, értékelése	12
3.2. Eredmények	13
4. A nagykanizsai Csónakázó-tó és környéke	15
5. Saját erdei óvodai program	16
5.1. Erdei óvoda	18
5.1.1. 1. nap.....	19
5.1.2. 2. nap.....	21
5.1.3. 3. nap.....	24
6. Összefoglalás	28
7. Irodalomjegyzék	30
8. Mellékletek	31
1. melléklet - Szervezési feladatok táblázata	31
2. melléklet - Interjútervezet	32
1. Pedagógusok számára	32
2. Szülők számára mellékletbe.....	32
3. Óvodások számára mellékletbe	33
4. Óvodások számára, akik még nem voltak erdei óvodában.....	33
9. Nyilatkozatok.....	35

1. Bevezetés és célkitűzések

Napjainkban már nem csupán a felnőttek, hanem a legfiatalabbak életének is szerves részét képezi az internet és mobiltechnológia. A modern kor digitális eszközei az otthonokban, iskolákban és szinte mindenütt jelen vannak, meghatározva mindennapi tevékenységeiket. Már óvodás korban sok gyermek rendelkezik saját tablettel vagy akár okostelefonja van, és számos alkalmazást használnak, amik lehetővé teszik számukra, hogy interaktív módon fedezzék fel a digitális világot. Azonban ezekkel a technológiai előnyökkel együtt jár egy új kihívás is: az idő eltöltése a természetben és a szabadban egyre ritkábbá válik. Kevesen járnak már ki a természetbe, és a családi időtöltés is egyre inkább digitális környezetben zajlik. Azok a hagyományos szabadidős tevékenységek, mint például az udvari játékok, a kirándulások vagy a szabadtéri sportok, kevésbé vonzzák a gyermekeket, miközben a képernyők előtt töltött idő egyre növekszik.

Ebben a kontextusban merül fel az erdei iskola, jelen esetben az erdei óvoda és a gyerekek természetközelségének fontossága. Ahogy a digitális világ egyre inkább körülveszi őket, az erdei óvoda kiemelkedő lehetőséget nyújthat a gyerekeknek arra, hogy élőben találkozzanak a természettel, és tanulásukat valós környezetben gazdagítsák. A természetben eltöltött idő nemcsak fizikai egészségük szempontjából fontos, hanem segíti őket a kreativitás fejlesztésében, az érzékszerveik kibontakozásában és az ökológiai tudatosság kialakításában is. Bár az óvodás gyerekek már az intézményben is találkoznak a környezeti neveléssel, ez azonban csak bizonyos keretek közé szorul. Az erdő, mező vagy egy tó környezete sokkal gazdagabb élményt nyújthat számukra, mint az óvoda udvara vagy akár a városi park. Emellett az ilyen létesítmények általában nagyobb területen működnek, ahol a gyerekeknek több lehetőségük van futkozni, ugrálni, mászni és felfedezni. A természetben való tartózkodás inspiráló lehet a kisgyermek fantáziájára és kreativitására is. Ezeken a helyeken játszva vagy sétálva új dolgokat találhatnak ki és különleges élményeket élhetnek át.

A szakdolgozatom témaválasztásának célja az erdei iskolák és óvodák hatásainak mélyebb megértése, és hogy megtudjuk, miként befolyásolhatják a gyerekek természetközelségét és tanulási élményeit. Egészen az outdoor pedagógiától, élménypedagógiától kiindulva, az óvodai környezeti nevelésen át szűkítem a kört, míg eljutunk az erdei óvodákig.

Szakedolgozatomban olyan kérdésekre keresem a választ, mint például: Milyen gyakran szerveznek óvodásoknak erdei óvodát? Megnézem, hogyan épül fel egy ilyen program, egy tábor ennek a témának a keretein belül. Hogy néz ki egy erdei óvoda, majd ezek után pedig egy saját erdei óvodai programot szeretnék részletesen bemutatni.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Outdoor pedagógia

A szakirodalmak olvasása alatt a fent említett kérdésekre kerestem korábbi válaszokat, kutatási eredményeket. Első körben próbáltam a témát tágabb körben megközelíteni, így a kiindulási pontom az outdoor pedagógia vagy más néven a szabadidős nevelés volt. Amelynek alapelve, hogy a gyerekek természetközelsége és a szabadban eltöltött idő jótékony hatással van a szellemi, érzelmi és fizikai fejlődésre is. *„A természetet tekinthetjük gyermekre szabott tanulóterepnek, ahol remekül képesek igazgatni magukat, és lehetőségük van valódi térben, valódi felfedezésekkel, valódi játékok során fejlődni. A gyermekléptékű ingerek között alapkompenciáik egészséges ütemben fejlődhetnek, melyeket saját tapasztalati úton fejlesztenek ki magukban”* (Gerván & Hill, 2019).

Külföldi vonatkozásban Skócia az elsők között volt azok az országok között, amelyek hivatalossá tették a szabadtéri oktatást. Az ország, habár az Egyesült Királyság része, mégis erős önálló kulturális identitással és emellett külön oktatási és jogi rendszerrel is rendelkezik. Ezek voltak azok a dolgok, amik lehetővé tették a szabadidős nevelés rohamos fejlődését itt. Az 1960-as 1970-es évekre ez a fejlődés már olyan mértékű lett, hogy nemzetközi jelentőséggel bírt. (Higgins, 2002).

Az Egyesült Államokban az 1950-es években, a második világháborút lezárta követően vezették be a szabadtéri oktatást. A 60-as évek hozadékaként számos nemzetközi természetvédelmi szervezet jött létre. Konferenciákat tartottak a témával kapcsolatban. Egy az ülések közti találkozó, ahol először hangzott el a környezeti nevelés kifejezés, mint olyan, a Nemzetközi Természetvédelmi Unió (IUCN) létrejöttéhez vezetett.

Fontosnak tartották, hogy megtanítsák a gyermekeknek, hogy a környezetüket felfedezésre, kutatásra használják, legyenek nyitottak és kíváncsiak rá. A szakirodalom szerint ez a fajta oktatás társadalmi és tudományos tanulmányokra alapoz és a környezetvédelmet modellként használja a kreativitás fejlődéséhez. Úgy vélik a kreatív gondolkodás fejlesztésével valódi környezeti problémákat oldhatnak meg. A szabadtéri oktatás közösségi és kulturális értékekre épít és ezáltal fejleszti a tanulók közti kapcsolatokat is. (LePage, 2023)

2.2. Élménypedagógia

Fontosnak tartom megemlíteni az outdoor pedagógia mellett az élménypedagógiát is, hiszen ezt a kettőt gyakran együtt alkalmazzák az oktatás során. Bár a két módszer nagyon hasonló, mégis vélhetünk felfedezni némi különbséget köztük. Utóbbi a tapasztalatokon és élményeken keresztüli tanulásra alapoz. *„Elméleti alapjai John Dewey-től származnak, aki először emelte ki a megélt élmények szerepét a tanulási tanítási folyamatban, aki hangsúlyozta elméletében, hogy az élményből nyert tapasztalatok alakítják a személyiséget”* (Juhász , Karainé Gombocz, & Mongyi, 2022, old.: 121).

A természetben tanulás modelljét Dawid Kolb dolgozta ki, és 1920-ban Kurt Hahn valósította meg elsőként. Iskolát alapított, ahol nem a lexikális tudás megszerzése volt az elsődleges cél, hanem ahogy már fentebb is említettem a tapasztalatokon alapuló ismeretszerzés. (Juhász , Karainé Gombocz, & Mongyi, 2022)

Rogers így vélekedik erről: *„Az élménypedagógia nem más, mint személyközpontú pedagógia, mely mind az egyén, mind a csoport fejlődésére és sikerességére fókuszál”*. Ezen módszer alkalmazása során a gyerekek általában csoportokban, esetleg párokban, csapatokban dolgoznak ezáltal pedig számos szociális képességük is fejlődik, mint például a tolerancia, az együttműködés, a közös problémamegoldás készsége és a segítőkészség. Érdeemes azonban megemlíteni, hogy az élmény alapú tanulás nem egyenlő a játékos tanulással. Lehetőséget kínál a kihívások és ismeretlen helyzetek kezelésének elsajátítására, a céltudatosság fejlesztésére.

2.3. Óvodai környezeti nevelés

A fentiekben írtak után megpróbáltam kicsit szűkíteni a kört. Ezért a következőkben az óvodai környezeti nevelésről szeretnék írni. Nagyon fontos, hogy már egészen kisgyermekkorban elkezdjük a környezettudatosságra, a környezetvédelemre való nevelést. A legfiatalabbaknak is lehetőséget kell adnunk arra, hogy megismerjék és megszeressék az őket körülvevő természetet, illetve megértsék annak fontosságát és védelmének jelentőségét. Az óvodás korú gyermekek még sokkal nyitottabbak, érdeklődőbbek és kíváncsiak. Ezáltal értékes ismeretekre tehetnek szert. Gyakran előfordul, hogy a tárgyaknak is emberi tulajdonsággal ruházza fel. Érzelmi töltettel fordulnak az őket körülvevő természethez, környezethez. Utánzással tanulnak a legtöbbet, ezért nagyon fontos és meghatározó az, hogy a környezetében élőtől milyen példát lát a témával kapcsolatban. (Márton A., 2000)

Külföldi szakirodalom szerint a kisgyerekek természettel kialakított kapcsolata a környezeti nevelés alappillére és nagy hatással van a fenntartható életre. A koragyermekkori környezeti nevelésben két dimenzióról beszélhetünk. Az első az, ahogy már korábban is írtam, hogy a természetben való tartózkodás, kirándulások, séták és egyéb ilyen programok pozitív

hatást gyakorolnak a kisgyerekek fejlődésére. A második pedig az, hogy az ilyen korban a természetben eltöltött minőségi idő által a gyerekekben kialakuló attitűdök és magatartásformák hamar elkezdnek fejlődni (Kahaiman-pamuk, 2021).

Az óvodában a környezeti nevelés keretein belül a gyerekek többféle tevékenységben is részt vehetnek ennek érdekében. Már a külső világ tevékeny megismerése foglalkozások során különböző környezettel kapcsolatos játékokkal, kísérletekkel, beszélgetéssel megalapozzák a környezettudatosságot és az ökológiai érzékenységet. A következőkben egy kisebb történeti áttekintést olvashatunk erről. *„A külső világ tevékeny megismerése elnevezésű tevékenységformáiban jelen van a környezeti és a matematikai nevelés. A közvetlen és tágabb környezetből szerzett tapasztalatok a valóság jelenségeinek, tárgyainak és törvényszerűségeinek felfedezése mellett lehetővé teszik a természeti, az emberi-tárgyi környezet formai, mennyiségi és téri jellemzőinek felfedezését is”.* (Bihariné dr. K. I., Léger J., Kancczler Gy. – Az óvodai környezeti nevelés módszertana, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar) Ezen kívül, a foglalkozások kiegészítőjeként, manapság már egyre több intézmény rendelkezik kiskerttel veteménnyel vagy esetleg magasházlással, ahol a gyerekek a pedagógusokkal közösen kertészkedhetnek, ültetnek, gondozzák a növényeket. Erről írnék most pár gondolatot. Ennek megálmodója Wargha István volt, aki az első óvóképző intézet gyakorló óvodájában az udvar 2/3 részét kertté alakította, a gyermekek pedig tevékenyen részt vehettek a kerti munkálatokban, illetve ehhez Wargha gyermek szerszámokat javasolt segédeszközként. Ezt követően Rapos József egy új foglalkoztatási formát vezetett be, aminek a neve a „kisétálás az élet útján” volt. A módszer lényege, hogy a foglalkozásokat a szabadban tartották. A gyerekeket ipartelepekre, házépítésekre vitték.

Az első óvodai törvényt (1891. évi törvény XV. cikkely) egy miniszteri utasítás követte, ami pontosan meghatározta a környezetismeret tartalmát. Nem sokkal később pedig egy, Peres Sándor által írt utasítással, „vezérkönyvvel” egészítették ki. A könyv a pedagógusok számára elméleti és módszertani segédletként is szolgált. Néhány meghatározás belőle pedig még napjainkban is helytálló, akkor tanácsai a jelenlegi módszertanba is beépíthetők.

2.4. 20. századi környezeti nevelés és az ÓNOAP

A század első felében Montessori pedagógiai rendszerének kiemelkedő jellemzői között megtalálható volt a természet megfigyelésére vonatkozó törekvések. Az évek múlásával a nevelésben is rengeteg változás ment végbe. Az egyik jelentősebb változás 1971. szeptemberében történt, amikor hatályba lépett az új Óvodai Nevelési Program. Ekkor már kötött foglalkozásként, környezetismeret néven jelent meg a tárgy. Ezt követően módosították a programot. *„A 20. század első felének pedagógiai törekvéseiből M. Montessori pedagógiai*

rendszerének a természet megfigyelésére vonatkozó jellemzői a kiemelendők”. 1966. szeptember 1-től lépett hatályba az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja, ami napjainkban is az óvodai nevelés meghatározó, alapidokumentuma. Enne értelmében az óvodáknak helyi programot kellett készíteni. Ekkora már kialakult a környezeti nevelés végleges rendszere és fogalma. (Bihariné dr. Krekó)

2.5. Napjainkban

A történeti áttekintés után nézzünk még néhány mai példát arra, amellyel az óvodák, pedagógusok kiegészítik/kiegészíthetik ezt a foglalkozást. Ilyenek például a szelektív hulladék gyűjtés vagy a komposztáló kialakítása az udvaron. Részt vehetnek ehhez kapcsolódó projekteken is (rovarhotelek, madáretetők készítése). Egyre népszerűbbé válnak a kirándulások és a természetjárások. Bár az intézmények udvara is sok lehetőséget tartogat magában, mégis korlátozottabb, mint egy mező, park vagy egy túra az erdőben. Fontos, hogy a gyerekek kimozduljanak a megszokott környezetükből, új ingerekkel találkozzanak ezáltal pedig új élményeket és tapasztalatokat gyűjtsenek. Ekkor jöhetnek szóba az olyan programok, mint egy kirándulás a közeli parkba, erdőbe, táborok vagy éppen az erdei óvoda. Ezek azonban komoly szervezést igényelnek. A továbbiakban erről szeretnék írni.

2.6. Tábor szervezés

A gyermekeknek szervezett ilyesfajta programok összeállítása, illetve lebonyolítása, ahogy azt már fentebb is említettem komplex feladat. Elemezzük most kicsit ebből az aspektusból. „Napjainkban is valós igényként jelenik meg a táborozás, táboroztatás igénye. Táborot vezetni, szervezni azonban nem lehet hirtelen fellángolás alapján, mert a gyermekekkel, fiatalokkal való – elsősorban szünidei – tevékenység komoly elméleti, de főleg gyakorlati tapasztalatokat kíván.” Bodor Tamás: Tábor szervezés, táborvezetés ifjúságsegítőknél és érdeklődőknél (Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ Felelős kiadó: Joós Tamás igazgató, Szombathely 2016.) című könyve ebben nyújt nagy segítséget. Elsődleges szempont, hogy meghatározzuk a tábor célját. Ez után a célcsoportot, korosztályt kell figyelembe venni. A következő lépésekben a szervező pedagógusnak ki kell választania a megfelelő helyszínt. Nagyon fontos, hogy a lebonyolítás előtt a pedagógus feltérképezze, bejárja a területet, átnézze, hogy minden megfelelő-e. Ha az esemény több napos, célszerű napi lebontásban programtervet írni. Ezt követően a szülőkkel kell egyeztetnünk, részletes tájékoztatást adnunk nekik. Végül pedig költségvetést számolunk. (Bodor, 2006)

2.7. Erdőpedagógia és az erdei óvoda

A fentebb említett szakirodalmak átolvasása és feldolgozása után már a konkrét témában, az erdei iskolák és óvodák témájában keresgéltem tovább, hogy megtudjam mióta találhatóak hazánkban erdei iskolák, mikor alakult ki az erdei óvoda szokása, illetve, hogy mi volt az eredeti céljuk. Erről nagyon érdekes és számomra értékes információkat találtam. Ez a tanulmány beigazolta egyik feltevésemet is, hiszen úgy véli, hogy „nagyon hasznos, ha maguk a pedagógusok is minél több tudással rendelkeznek a természetről, ha mernek kimozdulni az intézmény falai közül.” (Kárpáti, 2019). A témához kapcsolódóan fontosnak tartottam az erdőpedagógia esetleges jelenlétét az óvodában, a fogalom meghatározását és célját. (Kovátsné Németh Mária: Az Erdőpedagógia projekt a fenntarthatóságra nevelés életmód-stratégiája, Új pedagógiai szemle - 61. évf. 1-5. sz. 2011).

„Erdőpedagógiának nevezték azt a tevékenységet mellyel az erdő – törvény által előírt – közjóléti funkciójának megvalósítására törekedtek az ifjúság körében. Jelentette ez az erdő, az erdőhasználat, az erdőgazdálkodás megismertetését; az erdészek munkájának, valamint az erdő, mint természeti és gazdasági érték megbecsülésének elősegítését; az erdőtudat, illetve környezettudat kialakítását” (Leskó, 2018).

Hazánkban a tárgy a kilencvenes évek elején került bevezetésre a környezetmérnöki képzés az oktatásba, illetve ekkor kezdődött el az erdőpedagógiának, mint tárgynak a tematikának a kidolgozása is. A szakirodalom szerint az erdőpedagógiával elsőként projektmódszerként találkozhatunk. A környezetmérnöki képzés megjelenését követően az Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskolán a Ravaszdi Erdészettel együttműködve megkezdődött az Erdőpedagógiai projekt megvalósítása gyakorlatban és elméletben is 1996-ban. (Kovátsné Németh, 2011).

Manapság egyre kevesebb gyermek, fiatal képes hosszú percekben át figyelni, monológokat hallgatni. Még akkor sem, ha ezek az információk érdekesek lehetnek számukra. Ezért az erdőpedagógia fő ismertetőjele a hitelesség, hogy felkeltse a hallgatóság figyelmét (Franz, 2000).

Konkretizálva a témát, arra kerestem választ, hogy milyen programok várják a gyerekeket az erdei óvodában, mi ezeknek a legfőbb célja, illetve, hogy az óvodás korosztály miként áll ehhez, milyen ismereteik vannak az erdőről, a vadakról és akár a vadászatról is. (Domina Norbert - Vadgazdálkodás, vadászat bemutatása az erdei iskolában) „Minden korosztályra érvényes, hogy azok, akiknek otthoni, családi kötődése van a vadászathoz, vadhoz, természethez nyitottabbak és jelentősen tájékozottabbak a téma iránt.” „Az óvodás

korosztállyal alapvetően érzelmi alapon közelít a témához. Az állatmesékben megismert állatfiguráknak köszönhetően, számukra az állatok érdekes és izgalmas lények, amelyekről olykor tartanak vagy szeretettel vegyes csodálattal tekintenek rájuk. Egy vadász egy izgalmas, érdekes nagy "zöld" ember nekik, aki a vadat óvja, gondozza, és ha kell terítékre is hozza. Az óvoda korosztály vadászati nevelésében elsősorban a vadállatokra, az erdőre, mint élőhelyükre és a vadász vadvédelmi munkájára koncentrálnak, erősítve a kisgyermek pozitív attitűdjét magához a vadászhoz és a vadászathoz” (Domina Norbert, 2019).

Az erdei óvoda előtt megemlíteném az erdei iskolákat, hiszen ennek mintájára alakult ki az erdei óvoda is. A legelső ilyen intézmény Németországban épült meg, Berlin mellett. Az akkoriban létesült intézményeknek az elsődleges célja az volt, hogy az ipari területeken, nagyvárosokban élő gyermekek is eljuthassanak sokkal egészségesebb, természetes környezetbe. A nagymértékű iparosodás következményeképp megjelentek a különféle tüdőbetegségek, amikben már a gyerekek is érintettek voltak. Ezért is épültek meg ezek az intézmények, amelyek tulajdonképpen egyfajta szanatóriumként funkcionáltak. Majd nem sokkal később Európa több országában is elterjedt lett az erdei iskola fogalma, és így jutott el hozzánk is. Akkoriban még szabadlevegős iskoláknak hívták őket, amik célja az volt, hogy a tanítás-tanulás folyamatát saját élményű megtapasztalásra építsék. (Békefi I. Az erdei iskola szerepe a hazai oktató-nevelő munkában)

Ezeknek a mintájára épültek meg az erdei óvodák is. Az erdei óvoda eredetét a skandináv országokban kell keresnünk. Dániában találkozhatunk először ezzel a fogalommal. Hazánkban a megjelenésük feltehetően az erdei iskoláéval hozható párhuzamba, amely 1908-ban történt, ám erre pontos információt nem találtam. Az erdei óvoda és az iskola között sok különbséget fedezhetünk fel. Példaként említeném meg, hogy míg az erdei iskola alatt a gyerekek a szálláson alszanak és akár 4-5 napos is lehet a programjuk, addig az erdei óvoda maximum 3 napot foglal magába, és általában egész délelőttöt vesz igénybe, ám ennek végeztével a kicsik a pedagógusokkal együtt visszamennek az óvodába, ahol közösen, feladatok és játékok keretein belül feldolgozzák az aznap szerzett élményeket és tapasztalatokat. Az erdei iskolában több korosztály is megfordulhat, alsó tagozatosoktól a felső tagozatosokig, viszont az erdei óvodába a nevelők egy, maximum kettő korosztályt visznek. Ők pedig a nagycsoportosok illetve néha a középső csoportosok. Ők azok a korosztály, akik jobban bírják a hosszabb sétákat, kirándulásokat és a figyelmük is tovább fenttartható kisebb társaikénál. Az erdei óvoda egy külföldi szakirodalom leírása szerint egyedülálló, hiszen szinte minden évszakban elérhető, az időjárás nem akadályozó tényező, így rendszeres játéklehetőséget kínál

az óvodáskorú gyermekek számára. Az erdei óvoda program sokkal több annál, mint hogy a gyerekeket az erdőbe viszik. A háttérben rengeteg munka és szervezés, felkészülés áll. A felnőttek szerepe is kulcsfontosságú (Juliet, Penny , Lynnette , & Steven, 2009).

A fent említetek alapján, az erdei iskolák és óvodák célja, ahogy már korábban is említettem, a helyes ember és természet viszony kialakítása, szemléletformálás, élményszerű tanulás, a gyermekekben a természet szeretetének kialakítása és megóvására nevelése. (Gerván K., Hill K. 2019.)

3. Alkalmazott módszerek

Ebben a részben kétféle módszert szeretnék alkalmazni. Az egyik módszer, hogy még bővebb információkhoz juthassak, az interjú készítés. Az interjúk során pedig a helyi óvodákban, legfőképp abban az óvodában, ahol szakmai gyakorlatomat töltöttem (hiszen ők a Zöld Óvoda Program részesei, illetve egyik pedagógusuk pedig nemrég kezdte el az erdőpedagógia tanulmányait). A pedagógusokkal készített interjú során minimum 4-5 óvodapedagógussal szeretnék interjút készíteni, illetve a megkérdezett szülők száma is hasonló. Érdeklődnék az óvodapedagógusoktól, hogy voltak-e már erdei óvodában, ha nem akkor terveznek-e menni? Mi a véleményük erről a pedagógiai módszerről? Ha voltak már, mik a tapasztalataik? Néhány gyermekkel is készítenék interjút, hogy ők, hogy élték meg ezt az élményt, mennyire volt számukra maradandó. Emellett néhány szülő véleményére is kíváncsi vagyok a témával kapcsolatban.

Gyermekek közül pedig korcsoportonként legalább kettővel. Terveim közt szerepelt felmérni, hogy mik a tapasztalatok az erdei iskolával, erdőpedagógiával kapcsolatban. A gyerekek körében pedig kíváncsi vagyok arra is, hogy van-e olyan, akinek a családja által valamiféle kötődése van a természethez, erdőhöz, hazánk nagyvadjaihoz, ismerik-e őket vagy hallottak-e már róla? Voltak erdei óvodában? Mire emlékeznek ebből? (2. melléklet-31. oldal)

Kutatási kérdéseim az interjúkkal kapcsolatban:

- Az erdei óvodában részt vevő gyerekek vajon nagyobb mértékben fejlesztik természetközeliségüket, mint azok a gyerekek, akik nem vesznek részt ilyen programokban?
- Milyen módon vannak megfogalmazva a feladatok, játékok szövegei a kicsik számára?
- Az erdei iskola manapság már nem annyira népszerű, mint régen volt?

- A természetben eltöltött idő és a természethez kapcsolódó tevékenységek pozitív hatással bírnak- e a gyerekek szociális készségeire és önértékelésükre?
- Az óvodások tudása milyen mértékben gyarapodott az erdei óvodában eltöltött idő és a foglalkozások által?

Az interjú kérdéseire kapott válaszokat összegzem és elemzem. Ezeket az adatokat szeretném összehasonlítani a korábbi kutatások eredményeivel. Felmérem a gyerekek érdeklődését a témával kapcsolatosan, és összehasonlítom olyan megkérdezettekével akik még nem vettek részt ilyen programon.

A másik módszer pedig, hogy szeretnék egy saját erdei óvodai programot tervezni, saját tapasztaltokra, illetve az olvasottakra alapozva.

3.1. Interjúk elemzése, értékelése

Az interjúk összegzése és értékelése előtt szeretnék néhány gondolatot írni arról milyen eredményeket várok, mire számítok.

A kapott válaszok olvasása során azt vártam, hogy az interjúkból kiderül, mennyire népszerű manapság az effajta pedagógiai módszer, van – e rá lehetőség az adott óvodákban és mennyire szeretik alkalmazni ezt a pedagógusok. Illetve, ha nem veszik igénybe ezt, akkor miért nem és milyen környezeti nevelést alkalmaznak helyette. Bízom benne, hogy a kutatás pozitív eredményekkel fog zárulni. A gyermekekkel készített interjúból kiderülhet, hogy a természettel kapcsolatos tevékenységek pozitív hatást gyakorolnak a gyerekek szociális készségeire és önértékelésére, ami megjelenik majd az önbizalom és az interperszonális kapcsolatok javulásában. A gyerekek széleskörű információhoz juthatnak a foglalkozások által.

A szülőkkal való beszélgetés során nagyobb betekintést nyerhetek az ő hozzáállásukhoz is az erdei iskolával kapcsolatban. Látom, hogy mennyi a pozitív, illetve, ha van akkor negatív tapasztalat, hogy vélekednek erről ők Szerettem volna megtudni azt is, hogy hogyan változott az emberek véleménye az évek során, mennyire látják manapság hasznosnak, ha egy óvodás gyermek ilyen programon vesz részt.

3.2. Eredmények

Kutatásom során öt óvodapedagógussal, négy szülővel és kilenc óvodás gyermekkel készítettem interjút. Elsőként a külső szakmai gyakorlatom helyszínén érdeklődtem, hiszen az óvoda már több éve a Zöld Óvoda Program részeként működik, illetve rendszeresen szerveznek erdei óvodai programot a gyerekeknek. Odafigyelnek a környezettudatos nevelésre a pedagógiai programban is. Első interjú alanyom mentorpedagógusom volt. Ahogy már korábban is említettem, ő jelenleg is erdőpedagógiát tanul a Soproni Egyetemen. Illetve a második alanyom az ő váltótársa volt. Az erdei óvodával szoros kapcsolatban álló óvónő és társa megerősítette azokat a lehetséges válaszokat, amiket kezdetben vártam. Elmondásuk szerint már több éve zajlik erdei óvoda program az intézmény programja keretében. Bejártak már több környező település erdeit is, ezáltal sem gyermekeknek, sem a pedagógusoknak nem válik unalmassá a program. A szakirodalmakban olvasottakat mindkét interjú alanyom alátámasztotta, hiszen elmondásuk szerint a program által „Fejlődik személyiségük, elmélyül a kapcsolatuk az őket körülvevő természettel.” Választ kaptam arra a kérdésemre is, hogy a gyerekek mennyire emlékeznek hosszabb idő eltelte után a programon tanultakra? „A gyerekek gyakran még a tavaszi időszakban is megemlítik a korábban tanultakat. Sokkal jobban elmélyül az információ, mintha a csoportszobában négy fal között tanítanánk nekik.” A harmadik alanyom szintén egy az óvodában dolgozó óvodapedagógus volt. Ahogy az előtte megkérdezettektől, tőle is nagyon hasonló válaszokat kaptam. A három pedagógus válaszait összevetve mindenképp pozitív következtetések vonhatók le az erdei óvodával kapcsolatban. Az interjúkból kiderült, hogy manapság nagyon népszerű módszer és szívesen szervezik a pedagógusok. A gyermekek számára hatalmas élményt és remek fejlődési lehetőséget nyújt több területen is, mint például a társas kapcsolatok, a természethez való hozzáállás. Mindhárom interjúból kiderül, hogy inkább az őszi időszakban szervezik meg az erdei óvodát, mert ilyenkor a gyerekek jobban láthatják a természetben végbemenő változásokat is. Ezt követően kíváncsi voltam a gyerekek élményeire és tapasztalataira. Öt nagycsoportos óvodással készítettem interjút. A gyerekek közül egy volt, akinek nincs semmilyen kötődése az erdőhöz, mivel a szüleivel nem szoktak kirándulni túrázni. Viszont a másik négy gyermek lelkesen számolt be róla, hogy szüleikkel rendszeresen túráznak, kirándulnak, illetve erdőben is sokat járnak. Két gyermek szülője erdészként dolgozik, ők elmondták, hogy az óvodán kívül is sokat beszélgetnek erről a témáról. A gyerekek erdei óvodában szerzett tapasztalatának és élményeinek maradandósága bebizonyosodott. Emlékeztek az ott töltött időre, játékokra, feladatokra, erdei állatokra, amikről beszélgettek. Összességében elmondható, hogy a

gyerekekre nagyon jó hatással van az efféle program. Bővültek az ismereteik, hozzáállásuk a környezethez. Kivétel nélkül kijelentették, hogy szívesen vettek részt a programon és újra visszamennének. A kontraszt érdekében megkérdeztem három középső csoportos gyermeket is az erdei óvodáról, illetve bármiféle élményről a természettel, erdővel kapcsolatosan, de jóval kevesebb, mint a nagycsoportosoknak. Mindhárom gyermeknek van valamiféle kötődése a természethez. Viszont az elmondható róluk, hogy bár társaik meséltek az erdei óvodáról, nekik ez nem maradt meg annyira az emlékezetükben, hiszen nem tapasztalták. A középsősökkel folytatott beszélgetésből lesűrhető, hogy azok a gyerekek, akik kevesebbet járnak a természetben mivel a szülők sem ilyen beállítottságúak, ők kevésbé érdeklődők a témával kapcsolatban és nem rendelkeznek annyi ismerettel, mint társaik. Ezek után pedig a szülők véleményére voltam kíváncsi. Érdemben 3 szülő tudott nekem interjút adni, ebből egy nem rendelkezett ismeretekkel az erdei óvodáról, mivel ez az első évük az intézményben. A két szülő válaszai nagyon hasonlóak voltak. Kiderült belőlük, hogy sokat túráznak, kirándulnak a gyerekekkel. Sőt az 1. számú szülő elmondta, hogy különböző túraútvonalakat, mesetúra útvonalakat járnak be az egész családdal. Megtudhattam, hogy a szülők körében is népszerűnek számít az erdei óvoda, főleg azoknál, akik hasonlóképp természetbarátok, természetjárók. A gyermekeik rengeteg ismerettel rendelkeznek, szívesen mennek erdei óvodába és maradandó élményekkel térnek haza. A két szülő egészen tisztában volt azzal is, hogy hogyan épül fel egy erdei óvodai program. A gyakorlati helyem után szaktársam mentorával beszélgettem, vele viszont elektronikus formában, a távolság miatt. Az ösküi Napsugár Óvoda és Bölcsőde szintén a Zöld Óvoda Program része, illetve madár és állatbarát címet is visel. Rendszeresen járnak madár gyűrűzésre a gyerekekkel, az udvaron pedig bogárház, süni odú is található. Ezek által köthető az erdei óvodai programhoz az óvoda, illetve szaktársam mentorpedagógusa is. A 4. számú pedagógus interjúja alapján elmondható, hogy számukra népszerű ez a program, illetve van is rá igény nem csak a gyerekek, de a szülők részéről is. A különbség az előző intézményben hallottak és az itt említett között, hogy ők inkább tavasz vége-nyár eleje felé tartják az erdei óvit és bevállalják az ottalvást is egy éjszakára, emellett pedig nem csak nagy- hanem középső csoportosokat is elvisznek. Az 5. számú alanyom egy az utóbb említett intézményhez közeli óvodában dolgozó pedagógus. Ebben az interjúban viszont az eddigiek ellenkező oldalát ismerhettem meg. Kiderült, hogy olyan óvodában, ahol kevés a személyzet, illetve elmondása szerint inaktív is, nem igazán tartanak ilyen programot. Ennek ellenére ő is nagyon pozitív és hasznos dolognak tartja.

Összeségében elmondható, hogy a kérdéseimre sikerült választ kapnom és a kutatásom abszolút pozitív eredményekkel zárult. Az interjúkból, bár számuk nem reprezentatív, az kiderült, hogy az erdei óvodának jó attitűd formáló hatása van és rengeteget fejlődnek a gyermekek általa. Népszerű mind a pedagógusok, mind a gyermekek és a szülők körében is és egyre többször alkalmazzák. A gyerekek érdekes információkhoz jutnak, tapasztalatokat szereznek és élményeket kapnak, amik maradandók számukra és akár hónapok múltán is emlékeznek rájuk.

Szakdolgozatom folytatásában bemutatom a saját erdei óvodai programomat. Elsőként a helyszínről írnék pár gondolatot, amely a szülővárosom külterületén található és remek lehetőséget nyújt egy ilyen program lebonyolítására.

4. A nagykanizsai Csónakázó-tó és környéke

Nagykanizsa város szélén járva egy jelentős méretű mesterséges tavat találhatunk. A Csónakázó-tó, a helyieknek csak Csótó, a Bakónak patak felduzzasztott vize. A tó maga 41,16 hektár vízfelületű. Környezete az évek során rengeteget változott, egyre szebb lett. A hely minden évszakban várja a látogatókat, kirándulni vágyókat. Jelenlegi kialakításában a városlakók kedvelt pihenőhelye és szabadidő központja. A tavat körbe kerüli egy 4,8 kilométeres út, amelyet egyaránt használhatnak kerékpárosok, futók és a sétálni vágyók is. Ez az út végig a part mentén fut, így gyönyörű látványban részesülhetünk tevékenységünk alatt. Az út mentén több helyen kialakításra kerültek pihenőhelyek, padok és asztalok, illetve a szigeten is a piknikezők számára. A tó mellett hatalmas zöld terület és mező található, ami remek játéktérként szolgál a kisgyermekek számára. Aki magasabbról kémlelné az egész tájat, 15 percnyi sétára egy domb tetején található az ország legmagasabb kilátótornya.

A tó közvetlen szomszédságában egy gyönyörű erdő is található, amelyen keresztül halad a közel 1,5 km hosszú Madártúra tanösvény. Ezen az ösvényen járva a kisgyermekek is rengeteg élményt és tapasztalatot gyűjthetnek. Információs táblák mutatják be a környékre jellemző madárfajokat és azok különleges szokásait.

A tanösvény elején nemrégiben kialakításra került egy 1100 méter hosszú erdei tornapálya. Itt akár a kicsik is kipróbálhatják magukat játékos feladatokon keresztül, fejleszthetik mozgáskoordinációjukat, egyensúlyérzéküket és állóképességüket is.

A hatalmas területnek nem csak a látványa, de a gazdag állat- és növényvilága is magával ragadó és számtalan tanulási lehetőséget hordoz magában. A tó környékét a halakon kívül az itt élő vízimadarak és a vízi növényzet színesíti. Az erdőben olyan nagyvadaink élnek, mint

például a gímszarvas, őz, vaddisznó, róka. Különböző fafajokkal és cserjékkel ismerkedhetünk ahogy egyre beljebb haladunk a tanösvényen. A mezőn pedig főként tavasszal színpompás virágokat láthatunk és a kicsik sokféle rovar, bogarat figyelhetnek meg.

A terület mellett kiépítésre került a Zöld Tábor, mely éveken át adott helyet napközis táboroknak, erdei iskoláknak ezek pedig a mai napig üzemelnek. Az épület 2006-2007 között teljes rekonstrukción esett át.²

Saját erdei óvodai programomat erre a területre terveztem.

5. Saját erdei óvodai program

A programot 3 naposra terveztem. Mindegyik napon másfajta élővilágot ismerhetnek meg a gyerekek, ezáltal rengeteg új ismerettel gazdagodhatnak. Célcsoportom a nagycsoportosok és esetleg néhány ügyes középső csoportos. A program, mivel óvodásokról van szó, nem ottalvós. A napi program végeztével visszautazunk az óvodába, illetve reggel is busszal jutunk el a helyszínre.

Előzetes szervezési feladatok: (1. melléklet 31. oldal)

Az elsődleges feladatom az, hogy felajánlom a gyerekeknek ezt a programot, majd ezután felmérem, hogy hányukat érdekel, ki az, aki szeretne jönni. Ahogy a szakirodalmi részben is említettem, ez a tevékenység a nagycsoportosokat, esetleg néha a középső csoportosokat érinti, így ebben a korosztályban mérem fel az érdeklődést. Ezt követően pedig beszélek a gyerekek szüleivel, elmondom nekik a tervezett program vázlatát, a dátumot és az ő esetleges feladataikat (étel készítés és elpakolása a gyerekek számára mind a három napra). Fontosnak tartom azt is a dátum kitalálása után, hogy utána nézzek az időjárásnak is, hogy szép időben tudjunk menni és ne érjen miket meglepetésként egy esetleges változás.

Miután a szülőkkel is egyeztettem, és megvan a pontos létszám, a következő feladatom a fontos telefonok elintézése. Mivel a helyszín az önkormányzat fenntartása alatt áll, így jelzem feléjük, hogy erdei óvodai programot szeretnénk tartani, elmondom a pontos

² forrás: gotourist.hu <https://gotourist.hu/cs-oacute-nak-aacute-z-oacute-t-oacute-1575>;
freesportparks.hu <https://www.freesportparks.hu/csoto-szabadidopark-nagykanizsa>

létszámot és a program tatalmát, és engedélyt kérek a megtartására. Amint az engedélyt megkaptam a városvezetéstől, rátérek az utazás megszervezésére.

Busszal szeretnénk utazni oda-vissza, ezért felhívom a busztársaságot, és elmondom nekik, hogy az adott dátumon óvodás csoporttal szeretnénk utazni reggel a 8.35-ös busszal, illetve délután a 15.20 perckor visszainduló busszal. Elmondom, hogy 18 fő óvodással és 4 fő pedagógussal számoljanak.

Amikor sikerült ezeket mind leszervezni, még alakítok a programterven, pontosítom, esetleg bővítem a programot játékokkal, mesékkel és versekkel is, hogy minél komplexebb legyen. a végleges program dokumentumát elküldöm az összes érintett szülőnek, hogy ők is tisztában legyenek gyermekik programjával. Illetve ahogy ezt már fentebb említettem, a dokumentumban szerepel a kérés a szülők felé, miszerint mind a három napra készítsenek be élelmet és folyadékot a gyerekek táskájába, és esetleg váltó ruhát is.

Utána nézek, hogy van-e lehetőségünk külsős szakembert hívni az egyik napra. Ha van, felkeresem és egyeztetek vele. (Ilyenkor általában erdősszel szoktak a pedagógusok beszélni) Egy erdész szakmájából adódóan nagyobb tudástárral és képzettséggel rendelkezik, így a gyerekeknek más szemmel tud mesélni az őket körülvevő természetről. megkérem, hogy a három nap közül az egyiken ő kísérjen majd minket végig a túrán, illetve megbeszélem vele ennek az anyagi vonzatát is.

Végül pedig kiszámolom a három nap költségeit, a busz utat oda vissza, amit nekünk pedagógusoknak kell fizetni, mert a gyerekeknek ingyenes, a túravezető költségét is hozzá számolom majd ezt az egészet összegzem.

A fennmaradó időben pedig felkészülök a programra, kísérő feladatokra, elkészítem a játékokat, amiket majd a foglalkozások során használni tudunk, és ezeket pedig megosztom a kollégákkal, akik velem együtt kísérik a gyerekeket, hogy ők is tudjanak rá készülni. Beosztjuk egymás között a feladatokat, ki melyik játékot vezényli le, miben és hogyan kell segítség. Megbeszéljük, hogy van-e olyan gyermek, akire külön figyelni kell, és ha igen akkor ez kinek a feladata lesz. (Ez általában a dajka vagy a pedagógiai asszisztens feladata). A programra magammal viszek növényt, illetve állat ismertető zsebkönyvet, arra az esetre, ha a gyerekek kérdéseire ezekkel kapcsolatban nem tudnék pontos választ adni.

5.1. Erdei óvoda

Helyszín: Csónakázó-tó, Nagykanizsa

Létszám: 18 nagycsoportos, 3 óvónő, 1 dajka

Utazás: autóbusszal (indulás 8:35- visszaindulás 15:20)

Költségvetés: 4 felnőtt, napi 2 buszjegy (2700 Ft/nap)

Összesen: 8100 Ft

Célok:

- A Csónakázó-tó erdő-madár-vízpart élővilágával való ismerkedés, tapasztalatgyűjtés
- Természetes környezet értékei és szépségei iránti pozitív viszony alakítása
- Környezeti érték megóvása, környezetvédelemre nevelés

Feladatok:

- Szókincsbővítés, megfigyelőképesség, gondolkodás, emlékezet, beszédképesség fejlesztése
- Busszal való közlekedés szabályainak gyakorlása
- Ismerkedés a turistajelzésekkel (erdei túra során)
- Erdei viselkedésformák gyakorlása
- Testünk védelme (folyadékpótlás, szúnyog- és kullancsriasztó használata)
- Mozgáskoordináció fejlesztése
- Gyermekek közti kapcsolatok erősítése, együttműködési készség, empátia fejlesztése

Témák:

1. nap: A vízpart élővilágának felfedezése
 2. nap: Erdőgazdálkodás, vadgazdálkodás, Túra a Madártanösvényen
 3. nap: A rét és élővilága
- (3. melléklet – 34. oldal)

5.1.1. 1. nap

Közösen megérkezünk a tóhoz. Elmondjuk a gyerekeknek hova érkeztünk, és mit fogunk csinálni, illetve megbeszéljük az illemszabályokat

„Most közösen körbe fogjuk sétálni a tavat! Utunk során találkozhatunk horgászokkal is. Kérlek titeket ne zavarjátok meg őket hangoskodással! Mindenki maradjon a párja mellett és figyeljetek egymásra! Senki nem menjen túl közel a vízhez! Maradjunk az úton!”

Elindulunk a gyerekekkel a tó körül. Közben mesélek nekik a tóban élő halakról és a vízi növényekről. (részletes leírás róluk)

- Sás (Tavak partján, vizes árkok szélén nő. Széle éles, könnyen elvágja a kezed. Leve sötétzöld színű és keskeny. Sűrűn nő)
- Nád (Térdig érő vízben fordul elő. A legjobban használható anyag. Nehéz levágni. Télen aratják le, mert akkorra már kezd száradni és könnyebb vele bánni. A régi házak tetejét gyakran fedték ezzel.)
- Gyékény (Állóvizekben és mocsarakban találkozunk vele. Buzogánya van a növény tetején, ez sötétbarna színű. Amelyik növényen nincs buzogány azt barkácsolásra is használhatjuk.)

Ezekből az óvónő levág egy kis darabot, ami majd a későbbi játékhoz kell. A séta során elhaladunk horgászok mellett, ilyenkor csendre intjük a kicsiket. Megbeszéljük vajon milyen halakat foghatnak ki.

- ponty
- csuka
- süllő
- harcsa

A halak megbeszéléséhez laminált kártyákat használunk. Sétánk nagyobb állomása a tavon lévő kis sziget, ahová egy hídon jutunk át. Itt a gyerekek elfogyasztják a tízóraitra hozott gyümölcsöt majd ezt követően játékos feladatokat kapnak, a séta során hallottakkal kapcsolatosan.

- Az első játék a „Mit látsz a távolban?” címet kapta. A játék lényege: a gyerekek a pedagógustól kapnak 2 távcsövet, amivel kémlelik a sziget környékét. Megfigyelik a vízimadarakat, vízparti növényeket újra majd megbeszéljük közösen ki mit látott)
- Az óvónő a korábban levágott növényeket egyesével megmutatja a gyerekeknek. „Kitaláljátok melyik növény ez?” és felmutatja nekik. Ha a gyerekek nem jönnek rá, újra elmondja a korábban elhangzott meghatározást róluk ezzel segítve őket.

- A következő játék a Gólyák és békák. - A gyerekek felsorakoznak egy sorban egymás mellé, ők lesznek a békák. Velük szemben a „tóban” két társuk a 2 gólya. A békák igyekeznek úgy átszaladni a másik oldalra, hogy a gólyák ne kapják el őket. Akit megfognak leguggol vagy leül a föbe)
- Laminált képek nézegetése a szóban forgó halakról (a gyerekeknek felmutatjuk a halak képeit és az ő nyelvükön mesélünk róluk).
- Szabadjátékot biztosítok a gyerekeknek, ami alatt kihelyezek néhány eszközt különböző tevékenység területeket érintve. Például az előbb megbeszélt a képekből (halak és vízi növények) készítek a gyerekeknek kirakókat, amelyek differenciáltan, különböző nagyságra vágott képek. Így az egyéni képességeiknek megfelelően tudnak velük játszani. Illetve különböző buborékfújókkal lehetőséget biztosítok az anyanyelvi fejlesztésre miközben a buborékfújással a halak vízalatti légzését, buborék eregetését utánozhatjuk. Ezek mellett pedig, hogy a vizuális tevékenység is megjelenjen a gyerekek papírhajót is tudnak hajtogatni.
- A szigeten sok fűzfa található. A gyerekekkel körbe járunk és megvizsgáljuk őket. Megtanuljuk Kiss Dénes Fűzfácska című versét.

„Hosszú haja földig ér.

Felborzolja déli szél.

Simogatja napsugár.

Tücsök neki muzsikál.

Altatja két madárka.

Elszendereg fűzfácska.

Hold karéja ráragyog.

Csodálják a csillagok” (Irodalmi Kuckó, 2015).

- A vers ismertetése után leülünk egy körben, majd egy ismert vízparttal kapcsolatos dalt éneklünk a gyerekekkel. Erre a Nád alól és köd alól című dalt választottam (Forrai, 2016).

Ezt követően mindenki megeszi az ebédre hozott elemózsiát, és lezárásként a gyerekek egy mesét hallgathatnak végig.

A róka és a kacsák – magyar népmese (ismeretlen szerző)

Egyszer a róka séta közben a tópartra ért. A tóban kacsák úszkáltak. Amint meglátta a róka a kacsákat, mindjárt kacsapecsenyére fáj a foga. Gondolkozott, hogy foghatna meg csak egyet is.

Tudta, hogy a kácsák nagyon kíváncsiak, bekiáltott nekik:

- Gyertek csak közelebb, majd szép mesét mondok!

- Halljuk mi innen is - felelték a kácsák -, csak mondd!

- De messze vagytok ám, nem tudok akkorát kiáltani. Jöjjön ki közületek egy, annak majd a fülébe súgom, az azután elmondja a többinek. De okos jöjjön ám ki, mert a számár elfelejti!

A kácsák mind kijöttek a partra, mert mind okosnak tartotta magát, a róka azután, amelyik legközelebb volt hozzá, megfogta, a többi pedig szétrebbent. (Kovács, 1972)

A mese végeztével összepakolunk, és visszaindulunk a buszmegállóhoz, majd busszal vissza az óvodába.

Az óvodába körülbelül 15:45-re fogunk visszaérni. Így a szülők 16 órára jöhetnek már a gyerekekért.

5.1.2. 2. nap

A gyerekekkel közösen kisétálunk a buszmegállóba, buszra szállunk, ami elvisz minket a helyszínre. Megérkezünk a tó bejáratához. Innen pedig elsétálunk az erdő bejáratához. Elmondjuk a gyerekeknek, hogy hova érkeztünk, hogyan viselkedünk az erdőben, elmondunk nekik néhány alapvető szabályt az erdővel és a kirándulással kapcsolatban. Ehhez segítségképp meghallgatják az erdő fohászát az óvónőtől.

Fekete István – Az erdő fohásza

Vándor, ki elhaladsz mellettem, ne emelj rám kezet!

Én vagyok tűzhelyed melege hideg téli éjszakákon,

Én vagyok tornácod barátságos fedele,

Melynek árnyékába menekülsz a tűző nap elől,

És gyümölcsöm oltja szomjadat.

Én vagyok a gerenda, mely házadat tartja, és vagyok asztalod lapja,

Én vagyok az ágy, amelyben fekszel,

A deszka, amelyből csónakod építed.

Én vagyok házad ajtaja

Bölcsőd fája ...

... Koporsód fedele.

Vándor, ki elmegy mellettem,

Hallgasd meg kérésem:

NE BÁNTS!

(gyerekversek.hu, dátum nélk.)

„Gyerekek az erdőben nem muszáj egymás kezét fogni, de ettől függetlenül ugyanúgy figyelünk egymásra. Legyetek csendben és füleljetek, hallgassátok az erdő zúgását! A növényeket, rovarokat megfigyelhetjük, de nem pusztíthatjuk el őket, nem tépjük le egyiket sem! Lehullott ágakat, leveleket, szép köveket, kis kincseket gyűjthetünk, de semmit sem veszünk a szánkba! Amit nem ismertek mutassátok meg az óvónéninek és ő eldönti, hogy fel szabad-e szedni vagy sem!”

Ezen a napon a sétánk során egy erdész kísér minket végig, aki rendkívüli szakmai tudással rendelkezik és ezt a tudását az út alatt, a megállóknál igyekszik átadni a gyerekeknek persze az ő nyelvükön. Bemutatom őt a gyerekeknek, és ő is mond pár szót magáról. A gyerekek kérdezhetnek is tőle bármikor. A szakember az általam elmondott információkat is kiegészítheti amennyiben szükségesnek érzi azt.

Ezután megbeszéljük a gyerekekkel, mitől erdő az erdő? Beszélgetünk velük, hogy milyen fafajtaikat ismernek. (tölgy, bükk, gyertyán)

1. Megálló:

Beljebb sétálunk a tanösvényen. Megállunk az első útelágazásnál. Itt a gyerekekkel szemléltetjük az erdő szintezését. (avar, cserje, lombkoronaszint). A gyerekektől kérjük, hogy mondjanak erdei állatokat és hogy szerintük melyik szinten élnek, például sün az avarszinten, őz a cserje szinten, illetve a harkály a lombkorona szinten él.

2. Megálló:

A következő megállónál megbeszéljük az erdőben élő nagyvadakat (gímszarvas, őz, vaddisznó, róka) és azok jellegzetességeit, mint például a kültakarót és a rájuk jellemző ismertető jegyeiket, agancs és agyar; majd laminált kártyákat adunk körbe, amelyeken az állatok lábnyomai találhatóak. Megbeszéljük melyik állatnak melyik a lábnyom tartozik. Ezt egy játék követi, ami a „Nyomozzunk!” – a gyerekek az állatok lábnyomait keresik a talajon és a képek segítségével próbálják beazonosítani őket, hogy melyiket ki hagyhatta.

3. Megálló:

Ölelj meg egy fát! – Az óvodások keresnek egy számukra kedves fát, amit megölelhetnek. Beszélünk nekik arról, hogy a természetnek is szüksége van a szeretetre. Ezen az állomáson beszélgetünk a környezetvédelem jelentőségéről. – Hogyan tudjuk megóvni a minket körülvevő természetet? Miért fontos, hogy vigyázzunk az élővilágra, a növényekre és állatokra?

4. Megálló:

A fák témájában elmerülve a gyerekekkel keresünk kidőlt fát, vagy farönköket, amelyeken meg tudjuk számolni az évgyűrűket. Addig számolunk el ameddig a gyerekek tudnak, illetve egy két ügyes nagycsoportos megpróbálhat tovább is. Viszek magammal kis fa korongokat, amiket összehasonlítunk egymással. Amelyiknek kisebb az átmérője abban kevesebb évgyűrűt láthatunk, amelyiknek pedig nagyobb, abban pedig több. Ezeken a korongokon könnyebb szemléltetni a gyűrűket, hiszen a kidőlt fákon nem mindig látható jól ez az érdekesség. Sétálás közben énekelhetünk olyan dalt, ami az erdővel kapcsolatos, persze csak halkan, nehogy elriasszuk vele az erdő lakóit.

Emellett lehullott faleveleket is gyűjthetünk, amikről a sétánk végeztével lenyomatot készítünk. Ezt egy papírlapra tesszük majd meg, úgy, hogy a levél erezetére ráhelyezzük a lapot, és zsírkrétával vagy ceruzával (aki, amivel szeretné) satírozunk. Ezáltal láthatóvá válik a levél lenyomata.

5. Megálló:

Eljutunk az erdőben található magaslesig. Itt a kicsik felmehetnek és távcsővel körbenézhetnek az erdőben. Megfigyelhetik az erdő madárvilágát is.

A tanösvényen táblák jelzik az erdőben élő madarakat és azok különleges szokásait, így ezekről is szót ejtünk. A sétánk közbe beiktatunk közös verstanulást is, ezzel növelve a komplexitást. Elindulunk visszafelé. Utunk az erdő bejáratáig vezet, ahol a gyerekek érdekes feladatot kapnak. „Szabadtéri tárlat” (keressenek lehullott leveleket, ágakat, kavicsokat, földön talált számukra érdekes dolgokat, majd ezekből közösen egy képet készítünk. A kép elkészítésének csak a gyerekek fantáziája szab határt)

Visszasétálunk a tegnap meglátogatott szigetre. Közösen meghallgatjuk Gryllus Vilmos – Hallgatag Erdő című dalát. Megbeszéljük az aznap szerzett új élményeket, tapasztalatokat, ki hogy érezte magát és mi volt számára a legérdekesebb a nap során. A programot végül egy verssel zárjuk.

Szepey Eleonóra – Erdei képek

Sétálunk az erdő felé.

Mi tárul a szemünk elé?

Fa tetején felhő csücsül.

Hallod? Most a rigó fütyül.

Fa törzsén egy mókus szalad.

Avar között két sünn halad.

Madár fürdik patakvízben.

Ne zavarjuk! Járjunk csendben!

Ez meg egy friss vakondtúrás!

A vakond a föld alatt ás.

Bolyban él a sok kis hangya.

Jobb, ha ember békén hagyja!

Kopácsol a harkály koma.

Pondróból lesz jó vacsora!

Lassan szürkül. Indulnunk kell!

Visszajövünk holnap reggel.

(Maczák)

Összepakolunk, a gyerekek újra párokba rendeződnek. Visszaindulunk közösen a buszmegállóhoz, majd busszal visszautazunk az óvodába. Az intézménybe körülbelül 15:45-re érünk vissza. Így a szülők 16 órára már jöhetnek a gyerekekért.

5.1.3. 3. nap

A gyerekekkel közösen kisétálunk a buszmegállóba, buszra szállunk, ami elvisz minket a helyszínre. A megérkezést követően újra elmondjuk a gyerekeknek, hova éreztünk és együtt megbeszéljük velük a viselkedésre vonatkozó szabályokat. Mivel az utolsó nap már nem kirándulunk a tó körül, így viszünk magunkkal 2 nagyobb plédet, amire majd leülhetünk, lepakolhatunk. Közösen elsétálunk a tó melletti rétre és lepakoljuk a táskákat, eszközöket.

„A mai napunk témája a rét és élővilága lesz! Sok-sok érdekes játékot fogunk játszani, amiken keresztül megismerjük milyen állatok és növények laknak a réten!”

A gyerekekkel átbeszéljük a rét élővilágát. A rét definícióját ismertetem velük. (A réten csak virágok, fűfélék és cserjék találhatóak, itt a növények nem nőnek olyan magasra, mint az erdőben. Sokkal több fény éri, de a szél erősebben fúj itt.) Mivel ez a rét a tó közelében található, elmondom azt is hogy nedves rétnek nevezzük. Ezután beszélünk néhány konkrét növényről, mint például a réti boglárka, százszorszép, pipacs, kamilla, gyermekláncfű. A gyermekektől érdeklődöm, hogy milyen réten élő állatokat ismernek. Akinak nem jut eszébe, annak segítek.

„A réten találkozhatunk olyan állatokkal, mint a katicabogár, pillangók, szöcske, tücsök, hernyó, csigák, és a számunkra is nagyon hasznos méhecskék. Tudjátok miért fontos a méhek munkája a mi életünkben is?” Itt beszélgetünk arról, hogy a méhek virágport gyűjtenek, amiből

később mézet készítenek. Illetve arról is, hogy a méz nagyon egészséges táplálék az emberek számára. Ezzel kapcsolatban játszunk egy mozgásos játékot. A beszélgetés alatt a pedagógiai asszisztens a dajkával közösen segít a játék előkészületeiben. A játék címe: Virágpör gyűjtés. A két segítő előzetesen elszórt néhány kislabdát a leterített pléd közelében. A gyerekek feladata, hogy ezeket egy megadott pontra, a „kaptárba” összegyűjteni.

Miután a gyerekek végeztek a feladattal és az összes kislabdát sikerült összeszedniük, leülünk a plédre és közösen éneklünk. „Gyerekek, ismeritek a Méz. méz, méz kezdetű dalt? Énekeljük el közösen!”

„Méz, méz, méz, termett méz,
Termett méznek áldomása, lehullott virága,
Ez az áldott bor, ki mindenre forr,
Ha sokat iszunk belőle, a torkunkra forr”
(népdal, gyűjtötte Weiszer Eszter 1980).

Ezen a szalon tovább haladva beszélgetünk a rét virágairól is, amelyeket fentebb említettem. Ezen a napon is előkerülnek a laminált kártyák, amiken szemléltetem ezeket a növényeket. Megkérdezem a gyerekektől, hogy találkoztak-e már az adott virággal. Ezt követően egy általam előre elkészített memóriajátékkal játszunk, amelyen a megismert virágok képei szerepelnek. A játék után a gyerekek elfogyasztják a tízórára hozott gyümölcsöt.

Tízórai után szabadjátékot biztosítok a gyerekeknek. A komplexitás érdekében ezen a napon is megjelenik az éneklés és mozgás mellett a vizuális foglalkozás is. A szabadjáték alatt, aki szeretne, lehetősége van pillangó készítésére színespapírból. Aki szeretne, leül hozzám, körbe rajzolja a kezét a félbe hajtott papírlapra, majd ezt kivágjuk. Így alakul ki a pillangó formája. Az alkotás folyamata közben elmondom nekik a pillangó fejlődési szakaszait, hogy elsőként a hernyó bábozódik be, majd abból kelnek ki a csodaszép mintázatú pillangók. Az elkészült alkotásokat a gyerekek a nap végén hazavihetik majd. Ahogy az elmúlt napokon sem, így most sem marad el az irodalmi élmény nyújtása. A gyerekeknek elmesélem a három pillangó meséjét, előre elkészített papírszínház segítségével.

Jékely Zoltán: A három pillangó

Volt egyszer három pillangó: egy sárga, egy piros meg egy fehér. Vígán játszadoztak a verőfényes mezőn, virágról virágra szállkostak, táncoltak, repdestek jókedvükben.
De hirtelen beborult az ég, közeledett a vihar.

- Repüljünk haza - mondta a sárga pillangó, s ijedten pergette szárnyát.

- Minél gyorsabban - mondta a piros is, a fehér is, s elindultak gyors szárnyalással.

Éppen jókor értek haza, mert a zápor már megeredt, s egyre vizesebb lett a szárnyuk. De a ház ajtaját nem tudták kinyitni, s az eső mind jobban s jobban szakadt.

- Menjünk a sárga tulipánhoz - mondta a sárga pillangó -, az majd bebocsát.

S a szakadó esőben elvergődtek a tulipánhoz, és könnyörögni kezdtek neki:

- Kis Tuli, nyisd ki a kelyhed, hadd húzódjunk meg az eső elől.

De a tulipán így felelt:

- A sárgának meg a pirosnak szívesen kinyitom, de a fehérnek nem.

Erre a sárga meg a piros pillangó összenézett, majd így felelt a szívtelen tulipánnak:

- Ha fehér testvérkénket nem bocsátod be, mi is kint maradunk!

A tulipán csak ingatta a fejét, s kelyhét nem nyitotta ki. Az eső pedig mind sűrűbben szakadt.

- Menjünk a liliomhoz - mondta a fehér pillangó.

Ázva-fázva elvergődtek a liliomhoz, s szépen kérlelni kezdték:

- Kis Lili, nyisd ki a kelyhed, hadd húzódjunk meg az eső elől.

De a liliom így felelt:

- A fehérét örömet befogadom, de a sárgát és a pirosat nem.

Erre a fehér pillangó így felelt:

- Ha a testvérkéimet nem fogadod be, én is kint maradok. Inkább ázzunk együtt, mintsem elhagyjuk egymást.

A szívtelen liliom csak ingatta a fejét, s kelyhét nem nyitotta ki.

Tovább vergődtek hárman csuromvizesen a szakadó esőben. Hímporuk már elázott, csápjuk kókadozott, szárnyuk össze-összetapadt, még a lelkük is átázott. Csetlettek-botlottak fűszálról fűszálra, s egy-egy lapu alatt húzták meg magukat, de a szél oda is besüvöltött, s bebecsapott az eső.

Süss fel, nap, süss fel, nap,
szárogasd meg szárnyamat,
nyisd ki a virágokat!

- könnyörgött a három didergő pillangó. A nap meghallotta a sűrű felhők mögül a pillangók esdeklő kérését, s annyira megilletődött, hogy a felhőket elűzte, meleg fényt árasztott a mezőre, s a pillangók szárnyát egykettőre megszárította.

S a három pillangó újra táncolt, repdesett vígan, míg csak le nem áldozott a nap. Akkor aztán szépen hazaszálltak, kis házukat kinyitották, lefeküdtek s elaludtak

(forrás: <https://gyermekkucko.blogspot.com/2010/06/jekely-zoltan-harom-pillango.html>)

„Gyerekek, képzeljétek, van egy nagyon jó játék ötletem!” A következő játékunk a „Színpaletta” nevet viseli. A játék lényege, hogy a gyerekek különböző színű lapokat kapnak (zöld, piros, sárga, fehér, kék, barna) a feladatuk pedig az, hogy a saját színeikkel megegyező színű növényeket keressenek. Az összeszedett növényekkel a további feladatuk az lesz, hogy megpróbálják őket festésre használni. „Mindenki nagyon ügyes volt és sok szép színes növényt talált! Próbáljunk meg ezekkel a növényekkel egy képet alkotni.” Ezzel a kreatív gondolkodásukat a finommotorikájukat és a szem-kéz koordinációjukat is tudjuk fejleszteni.

A játékot befejezve a gyermekek elfogyasztják az ebédre hozott szendvicseket. Ebéd után már inkább csak a játékon van a hangsúly. A gyerekek által jól ismert és kedvelt tűz, víz, repülő játék mintájára a réttel kapcsolatos élőlények neveit használva játszunk. – Csiga szó hallatán leguggolnak, lepke szóra a karjukat oldalsó középtartásba emelik és egyhelyben állnak, illetve amikor azt hallják, hogy virág, a kezüket a fejük felett összeszeteszik, mintha egy épp bimbózó virágot formálnának meg.

Ahogy a nap elején említettem, a rétek felett ott a szabad ég, amit nem takarnak fák lombjai, úgy ahogy az erdőben. Ezt kihasználva a gyerekeket arra kérem, hogy a pléden feküdjenek a hátukra, és kémleljék az eget, figyeljék meg a báránnyelűket. Kinek milyen élénk a fantáziája? Ki milyen alakot lát a felhőkben?

A program lezárásaként körbe ülünk és beszélgetünk az elmúlt három napról. Arról, hogy kinek mi volt a legemlékezetesebb pillanata, a legszebb emléke és ki mit visz haza magával. Mikről tanultunk, mire emlékeznek és végül pedig, hogy hogy érezték magukat az elmúlt napok alatt. Egy a három napot összegző és a témához illő verssel fejezzük be a három napos erdei óvodai programunkat.

Bódi Irén – Véd a természetet

Véd a természetet,

Szeresd a virágot!

Erdőt és mezőt,

Folyót és patakot.

Lágy ölen ringatja

Őket a természet,

Mint mikor anyácskád

Ölébe vesz téged.

Hús patak vizének
Csendes csobogása,
Áramlik medrében
Napnak ragyogása.

Fának koronája
Mintha hajad volna,
Ha levelét tépnéd,
Fájdalmában sírna.

Olyan védtelenek:
Fű, fa, virág, tavak,
Kérlek, óvd meg őket!
Mind teérted vannak.
(Maczák)

Ezután mindent összepakolunk, a gyerekek is segédkeznek. Párba rendeződnek és visszasétálunk a buszmegállóba, majd a busszal visszautazunk az óvodába. A szülők ugyan úgy, ahogy a többi napon is, 16 órára jöhetnek a gyerekekért.

Utólagos tevékenységként a kollégákkal is átbeszéljük a három nap alatt történeteket, ők, hogy érezték magukat, milyennek élték meg a programot Esetleg van-e olyan, amit másként csinálnánk, van-e erre javaslat, hogy hogyan vagy én miben kell fejlődjek. Majd egy összefoglalót írok az egész programról.

6. Összefoglalás

Szakedolgozatom témájául a gyermekprogramok szervezésén belül az erdei óvodát választottam. Kevesen járnak már ki a természetbe, és a családi időtöltés is egyre inkább digitális környezetben zajlik. Azok a hagyományos szabadidős tevékenységek, mint például az udvari játékok, a kirándulások vagy a szabadtéri sportok, kevésbé vonzzák a gyermekeket, miközben a képernyők előtt töltött idő egyre növekszik. Ebben a kontextusban merül fel az erdei iskola, jelen esetben az erdei óvoda és a gyerekek természetközelségének fontossága. Ahogy a digitális világ egyre inkább körülveszi őket, az erdei óvoda kiemelkedő lehetőséget nyújthat a gyerekeknek arra, hogy élőben találkozzanak a természettel, és tanulásukat valós

környezetben gazdagítsák. A szakdolgozatom témaválasztásának célja az erdei iskolák és óvodák hatásainak mélyebb megértése volt és az, hogy megtudjam, miként befolyásolhatják a gyerekek természetközelségét és tanulási élményeit. Egészen az outdoor pedagógiától, élménypedagógiától kiindulva, az óvodai környezeti nevelésen át szűkítettem a kört, míg eljutottam az erdei óvodákig.

Szakdolgozatomban olyan kérdésekre kerestem a választ, mint például: Milyen gyakran szerveznek óvodásoknak erdei óvodát? Szerettem volna megtudni, hogy hogyan épül fel egy ilyen program, egy tábor ennek a témának a keretein belül. Milyen korcsoportok vesznek részt rajta és milyen a hozzáállása a gyerekeknek és a szülőknek a programhoz. Ezen információk megszerzésére a szakirodalmak elolvasása után az interjúkészítés módszerét választottam.

Az interjúk során lehetőségem volt több óvodapedagógussal, szülőkkal és néhány gyermekkel is beszélgetni. Sok érdekes információval gazdagodtam a beszélgetések során. Összeségében elmondható, hogy a kérdéseimre sikerült választ kapnom és a kutatásom abszolút pozitív eredményekkel zárult. Az interjúkból, bár számuk nem reprezentatív, az kiderült, hogy az erdei óvodának, ahogy már a szakirodalmakban is olvashattam, jó attitűd formáló hatása van és rengeteget fejlődnek a gyermekek általa. Népszerű módszer mind a pedagógusok, mind a gyermekek és a szülők körében is és egyre többször alkalmazzák. A gyerekek érdekes információkhoz jutnak, tapasztalatokat szereznek és élményeket kapnak, amik maradandók számukra és akár hetek, hónapok múltán is emlékeznek rájuk.

Az olvasottak és az interjúk feldolgozása után, illetve ezekre építve egy saját erdei óvodai programot dolgoztam ki. Előzetes szervezési feladatokat tűztem ki, melyeket részletesen kidolgoztam. Ezt követően pedig következett a komplett program megtervezése és leírása. A három napos program tervezése alatt ügyeltem a komplexitás megvalósulására, hogy a gyermekek a környezeti nevelés mellett részesüljenek anyanyelvi fejlesztésben meséken és verseken keresztül, megjelenjen a vizuális foglalkozás, a mozgás, ének és matematikai tartalom is kerüljön a napok menetrendjébe. Figyeltem rá, hogy a játékok, feladatok a gyermekek számára érthetőek és figyelemfelkeltők legyenek. Végül pedig az utólagos feladatokat is összegeztem.

Zárásként szeretném elmondani, hogy nagyon élveztem a dolgozat elkészítését, az beszélgetéseket az interjúk során és rengeteg új ismerettel gazdagodtam közben, amiket későbbi munkám során hasznosíthatok. Személyes kötődéssel rendelkezem az erdei iskolához és az

erdőhöz is így a téma számomra kedves. A dolgozat megírása ösztönzés számomra, hogy tanulmányaimat később ebben az irányban bővítssem.

7. Irodalomjegyzék

- András, M. A. (dátum nélk.). *Környezeti nevelés*. Budapest: Egészségvirág Egyesület.
- Bihariné dr. Krekó, I. (dátum nélk.). *Az óvodai környezeti nevelés módszertana*. ELTE Tanító- és Óvóképző Kar. Letöltés dátuma: 2024. március 28, forrás: <https://www.tok.elte.hu/dstore/document/2244/Az%20%C3%B3vodai%20%C3%B6rnyezeti%20nevel%C3%A9s%20m%C3%B3dszertana.pdf>
- Bodor, T. (2006). LOGO füzetek - 3. *Táborszervezés, táborvezetés Ifjúságsegítőknél és érdeklődőknél*. Szombathely: Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ.
- Forrai, K. (2016). *Ének az óvodában*. Móra Könyvkiadó.
- Franz, L.-A. S. (2000). *Treffpunkt Wald: Waldpädagogik für Forstleute ; ein Handbuch mit praktischen Arbeitsunterlagen, Ideen und Beispielen von Waldführungen*. SILVIA.
- Gerván, K., & Hill, K. (2019). Fenntarthatóságra nevelés a Tihanyi Levendula Erdei Óvodában. *Journal of Applied Technical and Educational Science*, 64-90.
- gyerekversek.hu*. (dátum nélk.). Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: https://gyerekversek.hu/az-erdo-fohasza/#google_vignette
- Higgins, P. (2002). Outdoor education in Scotland. *Journal of Adventure Education & Outdoor Learning* , 149-168.
- Hill, K. G.-K. (2019). Fenntarthatóságra nevelés a Tihanyi Levendula Erdei Óvodában. *Journal of Applied Technical and Educational Sciences*, 64-90.
- Irodalmi Kuckó*. (2015. április 9). Letöltés dátuma: 2024. április 10, forrás: <https://jazzsoli.blogspot.com/2015/04/kiss-denes-fuzfacska.html>
- Juhász, M., Karainé Gombocz, O., & Mongyi, N. (szerk.). (2022). *Pedagógiai változások – a változás pedagógiája IV*. Szakktudás Kiadó Ház.
- Juliet, R., Penny, M., Lynnette, B., & Steven, A. (2009. April). FOREST KINDERGARTEN FEASIBILITY STUDY. *Glasgow and the Clyde Valley*. Glasgow, USA. Letöltés dátuma: 2024. április 25
- Kahaiman-pamuk, B. A.-D. (2021). Environment Is Like Nature”: Opinions Of Children Attending Forest Kindergarten About The Concept Of Environment. *International Electronic Journal of Environmental Education Vol.11, Issue 2,* 91-110. Letöltés dátuma: 2024. április 25
- Kárpáti, L. (Szerk.). (2019). *Soproni Tájvédelmi Körzet - Monografikus tanulmányok a Soproni-hegység természeti és kulturális értékeiről*. Budapest: Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság.
- Kovács, Á. (Szerk.). (1972). Budapest: Móra Ferenc Könyvkiadó.

- Kováts-Németh, M. (2011). Az Erdőpedagógia projekt a fenntarthatóságra nevelés életmód-stratégiája. *Új pedagógiai szemle*, 409-421.
- LePage, W.-T. F.-A.-B. (2023). *The Living Enviromental Education*. Philadelphia, PA, USA: Ministry of Science and Technology.
- Leskó, G. (2018). *Az erdei iskola környezeti attitűd formáló hatása*. Doktori (PhD) értekezés tézisei, Soproni Egyetem, Sopron.
- Maczák, E. (Szerk.). (dátum nélk.). *Ünnepek és hétköznapiak az óvodában*. Békéscsaba: ITEM Könyvkiadó.
- Márton A., A. (2000). *Környezeti nevelés*. Budapest: Egészségvirág Egyesület.

8. Mellékletek

1. melléklet - Szervezési feladatok táblázata (saját munka)

Előzetes szervezési feladatok
Elsőként felmérem, hogy hányan szeretnének jönni, illetve egyeztetek ezzel kapcsolatban a szülőkkel.
Telefonon egyeztetek a helyi önkormányzattal és jelzem feléjük a program igényét a pontos dátummal és létszámmal
Szintén telefonon egyeztetek a buszpályaudvarral, jelzem feléjük, hogy csoporttal utaznánk (hány fő és dátum)
Megtervezem a pontos programot majd ezt ismertetem a szülőkkel is
A szülőktől kérem, hogy csomagoljanak a gyerekeknek egész napra elegendő ételt és folyadékot mind a három nap
Egyeztetek egy szakemberrel (erdésszel) aki szakmájából adódóan nagyobb tudástárral és képzettséggel rendelkezik, így a gyerekeknek más szemmel tud mesélni az őket körülvevő természetről. A három nap közül az egyikén ő kísér majd minket végig.
Költségvetést számolok
Végül pedig felkészülök a játékokra, kísérő foglalkozásokra

2. melléklet - Interjútervezet

1. Pedagógusok számára

Ebben az interjúban a pedagógusokhoz szólnék. Céлом, hogy jobban megismerjem az intézmény kapcsolatát, a pedagógusok hozzáállását és véleményét az erdei óvodai programmal kapcsolatban. Megköszönöm, ha válaszolna az alábbi néhány kérdésre, ezzel segítve a munkámat.

1. Szerveznek-e erdei óvodát a gyerekeknek az intézményben?
- 2/1. Ha igen, milyen időszakban és mi alapján válasszák ki a helyszínt?
- 2/2. Ha nem, mi ennek az oka?
3. Véleménye szerint népszerű ez a módszer napjainkban?
4. Milyen módszereket alkalmaznak az erdei óvoda során? Hogyan épül fel a program?
5. Milyen módszerrel dolgozzák fel a látottakat/hallottakat?
6. Általában milyen korcsoport vesz részt ezen a programon?
7. Előfordul, hogy "külsős" szakember (erdész, hivatásos vadász) segítségét is kéri?
8. Milyen hatással van a gyermekek fejlődésére ez a fajta élményszerzési mód?
9. A program lezárta után, kis idő elteltével a gyerekek emlékeznek az ott tanult dolgokra/élményekre?

Köszönöm, hogy időt szánt rám és válaszolt a kérdéseimre!

2. Szülők számára mellékletbe

Ebben az interjúban a szülőkhöz szólnék. Céлом, hogy jobban megismerjem a család viszonyát a természethez, gyermeke és az erdei óvoda kapcsolatát, illetve ezzel kapcsolatos élményeit, ismereteit. Megköszönöm, ha válaszol az alábbi pár kérdésre, ezzel segítve a munkámat!

1. Szoktak a családdal kirándulni, túrázni a természetben?
2. Milyen ismeretekkel rendelkezik gyermeke az őt körülvevő természetről? (például: ismeri, meg tudja nevezni a nagyvadakat, néhány növényt)
3. Szoktak az óvodában erdei óvodai programot szervezni?
4. Tudomása szerint, hogy néz ki, épül fel egy ilyen program?
5. Ön szerint népszerű ez a fajta módszer manapság?
6. Részt vesz gyermeke ilyen programokban?

7. Milyen hatással van a fejlődésére, a természethez való hozzáállására?

8. Mi a véleménye erről a módszerről?

9. Ha gyermeke részt vett már erdei óvodában, milyen élményekkel tért haza? Maradandók voltak esetleg több hónap elteltével is?

Köszönöm, hogy időt szánt rám és válaszolt a kérdéseimre!

3. Óvodások számára mellékletbe

Válaszolnál nekem kérlek pár kérdésre, hogy segíts nekem egy feladatban? A szüleiddel való kirándulásokról és az erdei óvodáról szeretnék kérdezni tőled.

1. Szoktatok a szüleiddel kirándulni, túrázni?

2. Milyen erdei állatokat ismersz? Szoktatok ezekről beszélgetni?

3. Voltál már erdei óvodában?

4. Mit csináltatok ott? Emlékszel még rá?

5. Szívesen visszamennél?

Köszönöm szépen, hogy válaszoltál nekem és ezzel segítettél egy feladatban!

4. Óvodások számára, akik még nem voltak erdei óvodában mellékletbe

Válaszolnál nekem kérlek pár kérdésre, hogy segíts nekem egy feladatban? A szüleiddel való kirándulásokról és az erdei óvodáról szeretnék kérdezni tőled.

1. Szoktatok a szüleiddel kirándulni, túrázni?

2. Milyen erdei állatokat ismersz? Szoktatok ezekről beszélgetni?

3. Hallottál már az erdei óvodáról? Meséltek már róla a társaid?

4. Szerinted mit szoktak ott csinálni?

5. Szeretnél egyszer te is eljutni erdei oviba?

Köszönöm szépen, hogy válaszoltál nekem és ezzel segítettél egy feladatban!

3. melléklet – Programterv

Projekt téma: Erdei Óvoda	Időkeret: 3 nap		Dátum:
A tevékenység célja:	Természetes környezet értékei és szépségei iránti pozitív viszony alakítása, Környezeti érték megóvása, környezetvédelemre nevelés, A Csónakázó-tó erdő-madár-vízpart élővilágával való ismerkedés, tapasztalatgyűjtés	Anyanyelvi nevelés Kommunikációs nevelés	
A tevékenység feladata:	Szókincsbővítés, megfigyelőképesség, gondolkodás, emlékezet, beszédkészség fejlesztése, Busszal való közlekedés szabályainak gyakorlása, Ismerkedés a turistajelzésekkel (erdei túra során) Erdői viselkedésformák gyakorlása Testünk védelme (folyadékpótlás, szúnyog- és kullancsriasztó használata)	• Az elhangzott mesék szereplőinek, cselekményeinek, mondanivalójának megértése • Beszédfegyelemre nevelés	
	Mozgáskoordináció fejlesztése Gyermekek közti kapcsolatok erősítése, együttműködési készség, empátia fejlesztése		
A természeti. és társadalmi környezet tevékeny megismerése, tapasztalatszerzés	Matematikai tartalmú tapasztalatok		
• Séta a tó körül • Beszélgetés vízi növényekről, állatokról • nagyvadak témaköre • Erdő szintezése • Mit látsz a távolban? játék • Őlelj meg egy fát-beszélgetés a környezetvédelemről • Növények felismerése • Rét élővilágának bemutatása	• Tavaszi kirakó • Évgyűrű számolás • Kisebb nagyobb reláció megjelenése • Memória játék		
Gyűjtőmunka; a tevékenység levezetéséhez szükséges eszközök			
távcsövek, fakorongok, laminált kártyák, előre elkészített memória játék, buborékfújók, kislabdák, színes lapok, papírlapok, zsírkréta, olló, ceruzák, pléd			

Komplex esztétikai nevelés			
Mese, vers:	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	Mozgás	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka:
Kiss Dénes – Fűzfácska A róka és a kacsák Fekete István – Az erdő fohásza Szepsy Eleonóra – Erdei képek Jékely Zoltán – A három pillangó Bódi Irén – Védj a természetet	Nád alól és kőd alól Gyrlus Vilmos – Hallgatag Erdő Méz, méz, méz	- Labdavezetés gurítással, pattogatással - Mászás részsútos létra fokain előre - Hossztengely körüli gurulás - Előre bukfenc - Békaugrás, rákjárás, fókamászás Játék: Tűz, víz, repülő	Papírhajó hajtogatás Falevél lenyomat Szabadtéri tárlat Pillangó készítés

9. Nyilatkozatok

NYILATKOZAT

Gazdik Flóra Nikoletta (hallgató Neptun azonosítója: D65BPK) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A szakdolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: Kaposvár, 2024. év április hó 27.nap

Béres Flóra Nikoletta
belső konzulens

NYILATKOZAT

szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Gazdik Flóra Nikoletta
A Hallgató Neptun kódja: D65BPK
A dolgozat címe: Erdei Óvodák – A természet kapujában
A megjelenés éve: 2024.
A konzulens intézetének neve: Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Gyermeknevelési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottnak tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumba. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumban.

Kelt: 2024. év április hó 27. nap


Hallgató aláírása